

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permisuniunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court’s database HUDOC.

Emitent: CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
Publicată în : MONITORUL OFICIAL nr. 6 din 8 ianuarie 2001

HOTĂRÂREA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI
în cauza Ignaccolo-Zenide împotriva României

În cauza Ignaccolo-Zenide împotriva României,
Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția I), constituită în Camera având următoarea componență:

doamna E. Palm, președinte;

domnii J. Casadevall;

Gaukur Jorundsson;

R. Turmen;

doamna W. Thomassen;

domnul R. Maruste, judecători;

doamna A. Diculescu-Șova, judecător ad-hoc;

și domnul M. O’Boyle, grefier secție,

după deliberarea care a avut loc în Camera de Consiliu la data de 14 septembrie 1999 și apoi la data de 11 ianuarie 2000,

pronunță următoarea hotărâre, adoptată la aceasta ultimă dată:

PROCEDURA

1. Curtea a fost sesizată de către Guvernul român (*Guvernul*) la data de 27 ianuarie 1999, în termenul de 3 luni prevăzut de fostele articole 32 alin. 1 și 47 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*convenția*). La origine se află o plângere (nr. 31.679/96) îndreptată împotriva României, prin care Comisia Europeană a Drepturilor Omului (*Comisia*) fusese sesizată de un cetățean francez, doamna Rita Ignaccolo-Zenide, la data de 22 ianuarie 1996, în temeiul fostului articol 25.

În sesizarea Guvernului se invocă fostele articole 44 și 48, precum și declarația română care recunoaște jurisdicția obligatorie a Curții (fostul articol 46). Ea are ca obiect obținerea unei decizii prin care să se stabilească dacă, în funcție de situația de fapt, statul pârât a încălcat art. 8 din convenție.

2. În urma intrării în vigoare a Protocolului nr. 11 la 1 noiembrie 1998 și conform art. 5 alin. 4 din protocolul menționat mai sus, coroborat cu art. 100 alin. 1 și cu art. 24 alin. 6 din Regulamentul Curții (regulamentul)*1), Marea Cameră a hotărât la 31 martie 1999 că examinarea cauzei va avea loc în fața unei camere constituite în cadrul uneia dintre secțiile Curții.

Notă

Nota grefei:

*1) Intrat în vigoare la 1 noiembrie 1998.

3. Conform art. 52 alin. 1 din regulament, președintele Curții, domnul L. Wildhaber, a transmis cauza Secției I. Camera, constituită în cadrul secției respective, îi includea, cu drepturi depline, pe domnul C. Bârsan, judecător ales ca reprezentant al României [art. 27 alin. 2 din Convenție și art. 26 alin. 1 lit. a) din regulament], și pe doamna E. Palm, președinta secției [art. 26 alin. 1 lit. a) din regulament]. În plus, au mai fost desemnați de către doamna președinta a secției, pentru completarea Camerei, domnul J. Casadevall, domnul Gaukur Jorundsson, doamna W. Thomassen și domnul Maruste [art. 26 alin. 1 lit. b) din regulament].

4. Ulterior domnul C. Bârsan, care participase la examinarea cauzei în Comisie, a formulat cerere de abținere (art. 28 din regulament). În consecință, Guvernul a desemnat-o pe doamna Ana Diculescu-Șova în calitate de judecător ad-hoc (art. 27 alin. 2 din Convenție și art. 29 alin. 1 din regulament).

5. Reprezentantul reclamantei și-a prezentat memoriul la data de 19 februarie 1999. După ce a beneficiat de o amânare a termenului, agentul guvernamental a prezentat propriul sau memoriu la data de 5 iulie.

6. La data de 28 mai 1999, conform art. 61 alin. 3 din regulament, președinta a autorizat asociațiile „AIRE Centre” și „Reunite” să prezinte împreună observații scrise asupra unor aspecte ale cauzei. Aceste observații au fost primite la data de 1 iulie 1999.

7. La data de 28 iulie 1999 reprezentantul reclamantei a depus observații complementare. La data de 30 iulie 1999, în virtutea art. 61 alin. 5 din regulament, Guvernul și-a formulat propriile comentarii privind observațiile părților interveniente.

8. Conform deciziei Camerei, la data de 14 septembrie 1999 a avut loc o audiere publică la Palatul Drepturilor Omului de la Strasbourg.

S-au înfățișat:

– din partea Guvernului

- domnul C.-L. Popescu, consilier în Ministerul Justiției, agent;

- domnul M. Selegean, Ministerul Justiției,
 - domnul T. Corlățean, Ministerul Afacerilor Externe, consilieri;
- din partea reclamantei

- domnul J. Lagrange, avocat în baroul Nancy, consilier.

Curtea a audiat declarațiile domnului Lagrange și ale domnului Popescu.

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

9. La data de 7 mai 1980 reclamanta s-a căsătorit cu D.Z., cetățean român. Soții au avut doi copii, Maud și Adele, născute în anul 1981 și, respectiv, în anul 1984.

10. Printr-o hotărâre din 20 decembrie 1989 Tribunalul din Bar-le-Duc a pronunțat divorțul soților și a luat act de tranzacția încheiată între cei doi cu privire la reglementarea consecințelor divorțului. Conform tranzacției, autoritatea parentală asupra minorilor era atribuită tatălui, reclamanta beneficiind de dreptul de vizitare și găzduire.

11. În cursul anului 1990 D.Z. s-a stabilit în Statele Unite ale Americii împreună cu fiicele sale.

12. La data de 3 septembrie 1990 reclamanta a introdus o plângere împotriva acestuia pentru exercitarea necorespunzătoare a drepturilor minorilor. A susținut că, începând cu luna septembrie 1990, D.Z. nu a mai respectat dreptul la vizită, din moment ce, fără să o înștiințeze, a ținut copiii în Statele Unite mai mult de jumătate din timpul vacanței școlare.

13. La data de 4 septembrie 1990 reclamanta l-a chemat în judecată pe D.Z., solicitând Tribunalului din Metz ca pe cale de ordonanță președințială să i se atribuie autoritatea parentală, să se stabilească domiciliul minorilor la mama și să i se interzică lui D.Z. să îi scoată de pe teritoriul francez fără consimțământul său.

14. Prin hotărârea pronunțată la data de 11 septembrie 1990 judecătorul pentru cauze matrimoniale din cadrul Tribunalului din Metz a respins cererea.

15. Sesizată de reclamanta, Curtea de Apel din Metz, prin Decizia din 28 mai 1991, a casat hotărârea menționată, a încredințat autoritatea parentală ambilor părinți, a stabilit domiciliul minorilor la mama și a acordat tatălui dreptul la vizită și găzduire.

16. D.Z. nu s-a conformat dispozițiilor hotărârii și nu a înapoiat copiii mamei lor.

17. Sesizat de către D.Z., care locuia de mai mult de un an în Texas, Tribunalul districtului Harris, prin hotărârea din 30 septembrie 1991, a anulat decizia Curții de Apel din Metz și a încredințat minorele tatălui. Reclamantei, care nu a participat la dezbateri și nici nu a fost reprezentată, i s-a acordat doar dreptul la vizită. Având în vedere avizul formulat de un psiholog, conform căruia copiii nu își mai aminteau exact perioada de dinaintea divorțului,

petrecută împreună cu mama lor, și erau încântați să locuiască împreună cu tatăl și cu mama lor vitregă, instanța a considerat că ei sunt fericiți și s-au integrat bine în Texas, unde beneficiau de o protecție și o atenție deosebite din partea autorităților.

18. În decembrie 1991 D.Z. s-a stabilit în California, împreună cu cei doi copii.

19. Printr-o ordonanță din 24 februarie 1992 judecătorul de instrucție din cadrul Tribunalului Metz l-a trimis în judecată pe D.Z. pentru săvârșirea infracțiunii de exercitare necorespunzătoare a drepturilor minorilor, infracțiune prevăzută la art. 357 din Codul penal francez. Reclamanta a declarat că se constituie parte civilă.

20. La data de 18 septembrie 1992 Tribunalul din Metz, în lipsa inculpatului, l-a condamnat pe D.Z. la pedeapsa cu închisoare pe durata de un an pentru nerespectarea hotărârilor judecătorești privind minorii și a emis mandat de arestare.

21. Mandatul nu a putut fi executat, deoarece D.Z. nu se afla pe teritoriul francez.

22. La o dată neprecizată D.Z. a declarat recurs împotriva deciziei pronunțate de Curtea de Apel din Metz la 28 mai 1991.

23. Reamintind autoritatea suverană a instanțelor pe fond în materie de apreciere a valorii și a influenței probelor, Curtea de Casație, prin Decizia din 25 noiembrie 1992, a respins recursul și l-a obligat pe recurent la plata unei amenzi civile în valoare de 10.000 de franci.

24. Reclamanta, care inițiasse în Statele Unite o procedură pentru recunoașterea și executarea hotărârii din 28 mai 1991, a obținut, între 1993 și 1994, cinci hotărâri ale instanțelor californiene, care îl obligau pe D.Z. să îi înapoieze copiii. La data de 10 august 1993 Curtea Superioară a statului California a pronunțat o hotărâre *de exequatur* și l-a obligat pe D.Z. să înapoieze copiii mamei lor.

25. Într-un raport din 17 august 1993 L.S., expert în psihologia familiei, acreditat de instanțele californiene, a arătat, în urma unei convorbiri cu fetele, că acestea nu doreau să locuiască din nou împreună cu mama lor, ci erau fericite alături de tatăl lor și de noua soție a acestuia. În timp ce Maud nu părea să aibă resentimente față de mama ei, Adele i-a declarat lui L.S. ca mama ei este „urâtă și rea” și că nu le iubește, ci vrea numai să le arate celorlalți și să le cumpere jucării.

26. Printr-o hotărâre din 1 februarie 1994 Curtea de Apel a statului California a stabilit că Tribunalul districtului Harris din statul Texas nu avea competența de a schimba hotărârea pronunțată de Curtea de Apel din Metz. Prin decizia pronunțată la 29 aprilie 1994 Curtea Superioară a statului California a confirmat hotărârea Curții de Apel din Metz, stabilind că fetele trebuia să locuiască cu reclamanta, și a constatat că părăsirea teritoriului statului California a fost nelegală din moment ce nu a existat o autorizație expresă a instanței.

27. Hotărârile statului California nu au fost executate de către D.Z. care a părăsit teritoriul american în martie 1994 și s-a întors în România împreună cu fiicele sale.

28. În iulie 1994, invocând Convenția de la Haga cu privire la aspectele civile ale răpirii internaționale de copii, adoptată la 25 octombrie 1980, denumită în continuare *Convenția de la Haga*, Autoritatea centrală franceză, reprezentată de Ministerul Justiției, solicită înapoierea copiilor.

29. În noiembrie 1994 Autoritatea centrală a Statelor Unite a cerut Ministerului Justiției din România, Autoritatea centrală a României, înapoierea copiilor, conform art. 3 și 5 din Convenția de la Haga.

30. În decembrie 1994 Autoritatea centrală franceză a solicitat Autorității centrale române înapoierea copiilor conform art. 3 și 5 din Convenția de la Haga.

31. Invocând art. 2 din Convenția de la Haga, reclamanta a solicitat la data de 8 decembrie 1994 Judecătoriei Sectorului 2 București ca, pe cale de ordonanță președințială, D.Z. să fie obligat la executarea hotărârilor judecătorești prin care i-au fost încredințate minorele, precum și a celor care au dispus înapoierea lor.

32. Instanța s-a pronunțat la data de 14 decembrie 1994. În primul rând, a constatat că decizia pronunțată de Curtea de Apel din Metz la 28 mai 1991 a stabilit domiciliul copiilor la reclamantă și că hotărârile pronunțate în California ordonau înapoierea lor. A constatat apoi că D.Z., luând copiii, încălcaseră hotărârile citate mai sus și că a fost condamnat la o pedeapsă de un an închisoare pentru nerespectarea hotărârilor judecătorești privind încredințarea minorilor. Instanța a constatat că erau îndeplinite condițiile legale privind urgența cererii, întrucât dreptul reclamantei putea fi afectat în mod ireparabil în caz de întârziere. În plus, măsura solicitată avea un caracter provizoriu, care nu prejudica fondul, urmărind doar să asigure respectarea dreptului reclamantei, pe care orice întârziere l-ar fi pus în pericol. De asemenea, era evidentă aparența dreptului, condiție necesară pentru ca o cerere de ordonanță președințială să poată fi admisă. Prin urmare, instanța a hotărât că în cauza erau aplicabile dispozițiile Convenției de la Haga, care făcea parte din dreptul intern ca urmare a ratificării convenției de către România prin Legea nr. 100/1992, și că erau aplicabile mai cu seama dispozițiile art. 14, care îi permitea să se pronunțe cu privire la executarea unei hotărâri pronunțate în străinătate, fără a se cere procedura *exequatur*-ului. Prin ordonanța președințială executorie fără somație instanța a dispus înapoierea minorelor reclamantei.

33. Ordonanța nu a putut fi executată, deoarece D.Z. a ascuns copiii.

34. În decembrie 1994 D.Z. a retras copiii de la școală și i-a dus într-un loc necunoscut.

35. Împotriva ordonanței din 14 decembrie 1994 D.Z. a declarat apel. La termenul din 9 iunie 1995 Tribunalul Municipiului București a amânat cauza pentru 30 iunie 1995 și a dispus audierea minorelor.

36. La data de 30 iunie 1995, în absența reprezentantului Ministerului Justiției care introdusese cerere de intervenție accesorie și a Autorității tutelare din cadrul Consiliului Local al Sectorului 2 București, instanța a amânat judecarea cauzei. La același termen a admis cererea de suspendare a executării ordonanței. Decizia nu a fost motivată.

37. La data de 23 august 1995 Ministerul Justiției a solicitat Autorității tutelare efectuarea unei anchete sociale la domiciliul lui D.Z.

38. La o dată neprecizată primarul municipiului București a informat Ministerul Justiției că o anchetă socială fusese efectuată în septembrie 1995 de către Primăria Sectorului 2 București. Concluziile anchetei erau semnate de primarul sectorului 2, de secretarul primăriei și de un inspector și aveau următorul conținut:

„Minorele (...) Maud și (...) Adele (...) locuiesc împreună cu tatăl și cu soția acestuia într-o vilă compusă din 8 camere, fetele având camerele lor.

Sunt foarte bine îngrijite, tatăl preocupându-se material și moral în asigurarea celor mai bune condiții de creștere și educare a acestora.

Din discuțiile purtate cu minorele, în limba română, pe care o stăpânesc foarte bine, s-a constatat că acestea sunt inteligente, sociabile, degajate, duc o viață normală, citesc, scriu, asculta muzică, se joacă cu copiii vecinilor și cu cei de la școală, învață.

S-a constatat că între minore, tată și soția acestuia exista un climat de bună înțelegere și prietenie, fiind deosebit de atașați unul de celălalt.

Nu doresc să locuiască în Franța cu mama lor, pe care și-o amintesc ca fiind rece și dezinteresată de ele. Spun că la tată au găsit întotdeauna înțelegere, căldură și afecțiune.

Sunt impresionate plăcut de România și de români, printre care și-au făcut mulți prieteni. În vacanță au fost plecate din București în provincie unde s-au simțit minunat.

Întrebate fiind dacă doresc să-și vadă mama sau să locuiască la aceasta, răspunsul lor este categoric nu și insistă să se țină seama de dorințele lor în orice fel de aprecieri.

Ca o concluzie generală, apreciem că minorele Maud și Adele le sunt asigurate în România cele mai prielnice condiții pentru creșterea și educarea lor.”

39. Prin decizia din 1 septembrie 1995 Tribunalul Municipiului București a respins apelul declarat de D.Z. împotriva hotărârii din 14 decembrie 1994.

40. D.Z. a introdus recurs la Curtea de Apel București care, prin decizia din 14 martie 1996, a anulat recursul, constatând nemotivarea acestuia.

A. Contestație la executare

41. La o dată neprecizată D.Z. a introdus o contestație la executare împotriva hotărârii din 14 decembrie 1994. După ce a audiat minorele, care și-au reafirmat dorința de a rămâne cu tatăl lor, Judecătoria Municipiului București a respins contestația la 7 aprilie 1995.

42. D.Z. a declarat din nou recurs împotriva hotărârii, iar prin decizia din 9 februarie 1996 Tribunalul Municipiului București a menținut hotărârea atacată.

B. Cererea de reîncredințare a minorilor

43. La 27 octombrie 1995 D.Z. a solicitat Judecătoriei Sectorului 2 București reîncredințarea celor două minore. A arătat că începând din 1994 locuiește la București într-o vilă spațioasă, oferind condiții excepționale copiilor, care nu doresc să locuiască cu mama lor și pentru motivul că aceasta face parte dintr-o sectă.

Instanța, în fața căreia D.Z. declarase că reclamanta și-a ales domiciliul la Ștefan Constantin, a dispus citarea acestuia din urmă. Din documentele de care dispune Curtea reiese că reclamanta nu a fost informată nici în aceasta etapă a procedurii și nici mai târziu despre chemarea sa în judecată.

44. La 26 ianuarie 1996, la cererea judecătoriei, Primăria Sectorului 2 București a efectuat o anchetă socială. În urma acesteia, primarul municipiului București a informat instanța că fetele sunt bine dezvoltate atât fizic, cât și psihic, că duc o viață normală, au prieteni la școală și printre vecini și sunt foarte atașate de tatăl lor și de soția acestuia, care se ocupă foarte bine de ele și alături de care ele doresc să rămână.

45. După doua termene, la 8 și la 29 ianuarie 1996, în absența reclamantei, și după ce a audiat minorii în Camera de Consiliu la 16 ianuarie 1996, instanța a pronunțat hotărârea din 5 februarie 1996, tot în absența reclamantei. Subliniind prioritatea interesului copiilor și având în vedere documentele transmise de profesorii fetelor privind bunele rezultate la învățătură, o scrisoare a Secretariatului de Stat pentru Culte, conform căreia secta din care ar fi făcut parte reclamanta nu este recunoscută în România, precum și ancheta socială efectuată de Primăria Sectorului 2 București, instanța a soluționat cererea lui D.Z., considerând că acesta asigură cele mai bune condiții de viață și educație copiilor, pe care, de altfel, i-a crescut singur după divorț.

46. La 16 octombrie 1996 Tribunalul Municipiului București a admis apelul declarat, a desființat hotărârea atacată și a trimis cauza spre rejudecare, constatând lipsa de procedură cu reclamanta. Instanța a reținut că reclamanta domiciliază în Franța, că Ștefan Constantin avea procură specială pentru a o reprezenta într-un alt litigiu și deci, în absența unei procuri speciale pentru aceasta cauză, citarea ar fi trebuit să se facă la domiciliul din Franța al reclamantei.

47. D.Z. a atacat hotărârea, motivând că Ștefan Constantin avea o procură generală și, în consecință, citarea și comunicarea actelor de procedura la domiciliul mandatarului erau legale.

48. Prin decizia din 9 aprilie 1997, pronunțată în absența reclamantei sau a unui reprezentant al acesteia, Curtea de Apel București a admis recursul, constatând că Ștefan Constantin era mandatarul general al reclamantei. Pe cale de consecință, a casat decizia din 16 octombrie 1996 și a trimis cauza Tribunalului Municipiului București pentru rejudecarea apelului.

49. Primul termen pentru rejudecare a fost stabilit la 23 ianuarie 1998. Conform încheierii de la acea dată, la apelul nominal au răspuns D.Z., personal și asistat de avocat, precum și asistentul domnului Florea Constantin, avocatul care, din punctul de vedere al

instanței, o reprezenta pe reclamantă. Curtea nu poate stabili, pe baza documentelor care i-au fost prezentate, dacă instanța a considerat drept mandatar al reclamantei pe Florea sau pe Ștefan Constantin.

Arătând că Florea Constantin era absent, asistentul a solicitat amânarea dezbaterilor. Instanța a respins această cerere după ce a acordat cuvântul avocatului lui D.Z. La 30 ianuarie 1998, în absența reclamantei și a reprezentantului acesteia, a avut loc pronunțarea. Fără a aduce în discuție problema reprezentării reclamantei, instanța a respins apelul și a confirmat astfel hotărârea din 5 februarie 1996, arătând că fetele doreau să rămână cu tatăl lor, care le asigura cele mai bune condiții de viață.

50. Se pare că împotriva deciziei din 30 ianuarie 1998 a fost introdus un recurs în numele reclamantei. Documentele prezentate Curții nu permit să se stabilească dacă recursul a fost introdus de însăși reclamanta. Oricum ar fi stat lucrurile, prin hotărârea din 28 mai 1998 Curtea de Apel București a anulat recursul ca nemotivat. Așa cum reiese din aceasta decizie, care nu a fost transmisă grefei de către Guvernul pârât decât la 13 septembrie 1999, la dezbaterile din 28 mai 1998 a participat doar D.Z.

C. Cererea de transfer a autorității parentale, adresată Tribunalului de Înalță Instanța din Metz

51. Prin cererea din 5 ianuarie 1995 D.Z. a solicitat judecătorului competent în cauze familiale din cadrul Tribunalului de Înalță Instanța din Metz stabilirea domiciliului minorelor și acordarea autorității parentale.

52. După numeroase amânări instanța a pronunțat o hotărâre la data de 22 februarie 1996. A considerat în primul rând că nu trebuia să se țină seama de hotărârea pronunțată la 5 februarie 1996 de către judecătoria din București, deoarece aceasta din urma nu era competentă să se pronunțe pe fond în privința dreptului de încredințare a copiilor, din moment ce instanțele românești nu puteau fi sesizate decât cu o cerere în aplicarea Convenției de la Haga. Instanța a refuzat ulterior audierea celor două minore. Ea a constatat că începând cu anul 1991 D.Z. le împiedicase să își vadă mama și le insuflase un sentiment de ură față de aceasta. Într-adevăr, în scrisorile lor date la 1 și 3 august 1994, vorbind despre mama lor, fetele folosiseră termeni precum „idioată”, „fosta mea mama”, dorind ca „imobilul sau apartamentul ei să ia foc, iar ea să fie înăuntru în acel moment”, termeni pe care instanța i-a considerat deosebit de șocanți, fiind vorba de copii în vârstă de 10 și, respectiv, 14 ani. Instanța a concluzionat că intoleranța, intransigența și ura exprimate în aceste scrisori demonstau cu claritate faptul că educația primită de copii și mediul în care trăiau le afectau discernământul.

53. Cu privire la cererea de stabilire a domiciliului Tribunalul de Înalță Instanța din Metz a respins-o în următorii termeni:

„Având în vedere că instanța competentă în cauzele familiale pronunță stabilirea domiciliului minorilor, analizând interesul acestora,

față de aprecierea din 28 mai 1991 a Curții de Apel din Metz, în sensul că interesul copiilor era să locuiască cu mama lor, în Franța, deoarece ambii părinți optaseră pentru naționalitatea franceză, în mediul lor de origine din Lorena,

având în vedere că începând cu această dată mama nu a mai avut nici un fel de contact cu copiii ei din cauza tatălui,

având în vedere că doamna Ignaccolo prezintă la debateri diferite procese-verbale încheiate în România cu ocazia tentativelor de executare a hotărârii de reîncredințare, scrisorile adresate de Ministerul român al Justiției către Biroul de Întrajutorare Judiciară Internațională, din care reiese că domnul Zenide ascunde copiii, a achiziționat un câine pe care l-a dresat pentru a ataca orice persoană care s-ar apropia de copii, a retras copiii de la școală în decembrie 1994 pentru a evita localizarea acestora,

dat fiind că el își justifică atitudinea prin faptul că doamna Ignaccolo face parte dintr-o sectă și nu s-a ocupat de copii în timpul vieții lor în comun, că totuși nu își demonstrează în nici un fel capetele de acuzare, mulțumindu-se cu susțineri și cu mărturii ale unor persoane din Statele Unite sau din România, care nu o cunosc personal pe mama copiilor,

având în vedere că abilitățile educative ale unui tată care neagă total imaginea mamei, care menține copiii într-un climat de ură față de mama lor și nu le permite nici măcar să-și formeze o părere, oferindu-le ocazia de a o întâlni, care nu a ezitat, pentru a scăpa de executarea hotărârilor judecătorești, să dezbădăcească pentru a doua oară și în mod complet copiii că să se stabilească într-o țară a cărei limba nu o cunoșteau, sunt extrem de discutabile,

având în vedere că interesul copiilor într-o astfel de situație este intangibil și greu de definit, ținând seama, pe de o parte, de presiunea și de condiționările pe care le suportă în casa tatălui lor, iar pe de altă parte, de îndepărtarea timp de 5 ani de mama lor, pe care nu o mai cunosc,

având în vedere că interesul nu poate fi stabilit doar pe baza dorinței copiilor de a rămâne să locuiască împreună cu tatăl lor, dorința exprimată atât în scrisorile lor, cât și cu ocazia audierii de către instanțele românești, deoarece aceasta ar însemna că niște copii de 10 și 14 ani să aibă responsabilitatea stabilirii propriei lor reședințe,

ținând seama de faptul că domnul Zenide nu mai poate justifica o situație de fapt provenită dintr-o măsură de forță, luată numai pentru a câștiga timp, instanța va respinge pur și simplu cererea (...).”

D. Încercări de executare a hotărârii din 14 decembrie 1994

54. Începând din anul 1994 reclamanta a fost de 8 ori în România, în speranța de a-și vedea copiii.

55. S-a încercat de mai multe ori, dar fără succes, executarea hotărârii din 14 decembrie 1994.

56. La 22 decembrie 1994 un executor judecătoresc s-a deplasat la domiciliul lui D.Z., însoțit de reclamanta, de avocatul acesteia, un lăcătuș și 2 polițiști. Acasă se aflau numai O.Z., soția lui D.Z., și un câine de pază. O.Z., cetățean francez, a făcut cunoscut că nu îi va permite executorului să pătrundă în casă decât în prezența unui reprezentant al Ambasadei Franței. Reclamanta și avocatul său s-au deplasat deci la Ambasada Franței, unde au obținut să fie însoțiți la domiciliul lui D.Z. de către T., consul al Franței, și de un translator.

57. Între timp, în absența reclamantei și în condițiile în care polițiștii și executorul judecătoresc rămăseseră la fața locului, D.Z. și unchiul sau, S.G., au pătruns în casa. Când reclamanta s-a întors, însoțită de T. și de translator, O.Z. a permis persoanelor prezente, cu excepția reclamantei, să procedeze la o cercetare a casei. Din cauza agresivității câinelui, cercetarea s-a desfășurat în grabă; fetele nu au fost găsite. În timpul acestor verificări D.Z. nu a putut fi văzut.

58. La 23 decembrie 1994 reclamanta i-a scris ministrului român al justiției pentru a se plânge de modul în care se desfășuraseră lucrurile la data de 22 decembrie. Ea l-a rugat pe ministru să formuleze plângere penală împotriva lui O.Z. pentru nerespectarea hotărârii judecătorești. Afirmând că nu are vești de la fiicele sale, i-a mai cerut să formuleze plângere împotriva lui D.Z., O.Z. și S.G. pentru rele tratamente aplicate minorilor, sechestrare și, dacă va fi cazul, omor.

59. La 27 decembrie 1994 executorul judecătoresc, reclamanta, avocatul sau și 2 agenți de poliție s-au deplasat din nou la domiciliul lui D.Z. Negăsind pe nimeni, s-au adresat unei vecine care le-a spus că la 22 decembrie 1994 D.Z. plecase cu fetele. Atunci delegația s-a deplasat la domiciliul lui G.A., unchiul lui D.Z., la care locuia uneori D.Z. împreună cu fiicele sale. Acolo l-au găsit pe G.A., însoțit de același câine de pază. G.A. le-a relatat că din data de 20 decembrie 1994 nu-i mai văzuse nici pe D.Z., nici pe copii. Cât privește câinele, el i-a explicat executorului că D.Z. îl cumpărase pentru a-și proteja fiicele.

60. Printr-o scrisoare din 7 februarie 1995 Ministerul Justiției din Franța a informat reclamanta că Ministerul Justiției din România a sesizat Parchetul competent cu o plângere penală îndreptată împotriva lui D.Z.

61. Printr-o scrisoare din 5 mai 1995 Ministerul Justiției din România a informat Ministerul Justiției din Franța că fuseseră făcute numeroase demersuri pe lângă Poliție pentru localizarea copiilor, dar că acestea rămăseseră fără nici un rezultat, deoarece D.Z. retrăsese fetele de la școală. Scrisoarea mai preciza că autoritățile românești au depus împotriva lui D.Z. o plângere penală pentru rele tratamente aplicate minorilor. În sfârșit, Ministerul Justiției din România declară că recunoaște reaua-credință evidentă a lui D.Z., dând asigurări că va continua să o sprijine pe reclamanta în demersurile sale.

62. La 10 mai 1995 o echipă formată din reclamanta, avocatul sau, un reprezentant al Ministerului Justiției din România, 2 executori, 3 polițiști și un agent al Ambasadei Franței la București s-a deplasat la domiciliul lui D.Z. Delegația a putut inspecta casa, fără însă a găsi copiii. În timpul discuțiilor care au urmat și care au durat 4 ore D.Z. a afirmat că fetele se

aflau în România, dar a refuzat să spună mai mult. El a promis totuși să le prezinte Ministerului Justiției la data de 11 mai 1995.

63. Un raport întocmit de Ambasada Franței la București în privința vizitei de la 10 mai 1995 arată următoarele:

„Contrar celor anunțate de doamna F. [de la Ministerul Justiției din România] înaintea acestei percheziții, D.Z. nu a fost arestat de poliție pentru refuzul de a înapoia copiii. În timpul acestei intervenții Parchetul, cu care doamna F. ținea legătura telefonic, și-a reconsiderat poziția, refuzând arestarea lui D.Z. Se pare că aceasta schimbare de atitudine se datorează intervenției avocatului G., persoana foarte influentă, prevenit de clientul sau, D.Z. [...]”

64. Nici D.Z. și nici copiii nu s-au prezentat la întâlnirea din 11 mai 1995.

65. În consecință, D.Z. a fost înștiințat oficial să se prezinte împreună cu minorele la Ministerul Justiției la data de 15 mai 1995, în vederea unei audieri a copiilor în prezența mamei lor. La 15 mai 1995, la Ministerul Justiției s-a prezentat numai domnul G., avocatul lui D.Z., care a reiterat refuzul clientului sau de a aduce copii.

66. La 4 decembrie 1995 s-a încercat din nou executarea. Reclamanta, avocatul acesteia și un executor judecătoresc s-au prezentat la domiciliul lui D.Z. Numai executorului și avocatului reclamantei li s-a permis accesul de către cei 2 polițiști ai sectorului 6 care erau deja prezenți, în timp ce reclamanta a fost invitată să rămână afară. Conform spuselor lui D.Z. și ale polițiștilor, fetele nu erau în casa. Executorului i s-a refuzat totuși permisiunea de a verifica el însuși acest lucru. Un căpitan de poliție, pe care nici cei 2 polițiști și nici executorul nu-l cunoșteau, a sosit la scurt timp, cerându-i lui D.Z. să-i prezinte copiii a doua zi. D.Z. a sfârșit prin a accepta o propunere a avocatului reclamantei, prin care aceasta îl invita să prezinte copiii a doua zi la ora 10,30 la judecătorie, la biroul executorilor judecătorești.

67. La 5 decembrie 1995 executorul, reclamanta și avocatul acesteia l-au așteptat pe D.Z. în zadar. Cu aceasta ocazie a fost întocmit un proces-verbal.

68. Printr-o scrisoare din 10 mai 1996 ministrul francez al justiției i-a comunicat omologului sau român temerile reclamantei conform cărora polițiștii români ar tolera faptele lui D.Z. El i-a cerut deci să intervină pe lângă forțele române de poliție pentru că acestea să se mobilizeze în scopul obținerii revenirii copiilor lângă mama lor.

69. La 29 ianuarie 1997 reclamanta și-a văzut fiicele pentru prima oară după 7 ani. Întâlnirea a durat 10 minute și s-a desfășurat la București, în cancelaria școlii la care însuși D.Z. funcționa în calitate de cadru didactic.

70. La întâlnire au asistat un executor judecătoresc, 2 înalți funcționari ai Ministerului Justiției din România, consulul general al Franței la București, 2 ofițeri de la Direcția Generală a Poliției, directorul și directorul adjunct ai școlii, precum și cei 2 diriginți ai fetelor. Conform procesului-verbal redactat de executor cu acea ocazie, întâlnirea avea drept scop să convingă persoanele prezente de faptul că fetele refuzau să revină lângă mama lor.

71. Când a văzut-o pe reclamantă, Maud a încercat să fugă și a amenințat că se aruncă pe fereastră dacă va fi obligată să aibă vreo legătură cu mama ei. A urmat, în prezența reclamantei, o discuție în cursul căreia Maud a afirmat că mama ei le mințise și le făcuse mult rău. Ea și-a reafirmat dorința de a rămâne cu tatăl ei și de a nu o mai revedea niciodată pe mama.

72. Cât despre Adele, ea a început să plângă și i-a strigat reclamantei să plece, afirmând că nu voia să o mai vadă niciodată. Dirigintele sau a luat inițiativa de a pune capăt întrevederii de teamă că minora să nu sufere vreun șoc. După ce fetele au fost luate de către cei doi diriginți, reclamanta a afirmat că nu va mai insista pentru a obține executarea ordonanței din 14 decembrie 1994 și i-a cerut directorului școlii să o țină la curent în mod regulat cu rezultatele școlare ale fetelor.

73. Printr-o scrisoare din 31 ianuarie 1997 Ministerul Justiției din România, Autoritatea centrală română, a informat Ministerul francez al Justiției, Autoritatea centrală franceză, în legătură cu decizia sa de a dispune că fetele să nu fie înapoiate mamei. Decizia era motivată de refuzul încăpățânat al copiilor de a-și revedea mama, așa cum se dovedise cu ocazia întâlnirii din 29 ianuarie 1997.

74. Printr-o scrisoare din 17 iunie 1997 Ministerul Justiției din România a comunicat reclamantei mediile obținute de fete în timpul anului școlar 1996-1997.

75. Într-o scrisoare din 7 iulie 1997 adresată Ministerului Justiției din România, reclamanta s-a plâns că directorul școlii nu își respectase promisiunea de a o ține în mod constant la curent cu rezultatele școlare ale fiicelor sale și și-a exprimat dezamăgirea față de sărăcia informațiilor furnizate la 17 iunie 1997. În final, ea a declarat că nu poate accepta o asemenea „farsă”.

II. Dreptul și practica internă aplicabile

A. Constituția

76. Dispozițiile aplicabile ale Constituției din 1991 prevăd următoarele:

Articolul 11 alineatul (2)

„Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern.”

Articolul 20

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă exista neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale.”

B. Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 privind aspectele civile ale răpirii internaționale de copii

77. Dispozițiile aplicabile ale Convenției de la Haga sunt următoarele:

Articolul 7

„Autoritățile centrale urmează să coopereze între ele și să promoveze o colaborare între autoritățile competente în statele lor respective, pentru a asigura imediata înapoiere a copiilor și a realiza celelalte obiective ale prezentei convenții.

În special, ele urmează fie direct, fie cu sprijinul oricărui intermediar, să ia toate măsurile potrivite:

- a) pentru localizarea unui copil deplasat sau reținut ilicit;*
- b) pentru prevenirea de noi pericole pentru copil sau de pagube pentru părțile interesate, luând sau procedând astfel încât să fie luate măsuri provizorii;*
- c) pentru a asigura înapoierea de bunăvoie a copilului sau a înlesni o soluționare amiabilă;*
- d) pentru schimb de informații, dacă se dovedește util, privitoare la situația socială a copilului;*
- e) pentru a furniza informații generale privind dreptul statului lor în legătură cu aplicarea convenției;*
- f) pentru a introduce sau a înlesni deschiderea unei proceduri judiciare sau administrative, menite să obțină înapoierea copilului și, dacă este cazul, să îngăduie organizarea sau exercitarea efectivă a dreptului de vizitare;*
- g) pentru a acorda sau a înlesni, dacă este cazul, obținerea de asistență judiciară și juridică, inclusiv participarea unui avocat;*
- h) pentru a asigura, pe plan administrativ, dacă va fi necesar și oportun, înapoierea fără pericole a copilului;*
- i) pentru a se ține reciproc la curent asupra aplicării convenției și, pe cât posibil, a înlătura eventualele obstacole ivite cu prilejul aplicării sale.”*

Articolul 11

„Autoritățile judiciare sau administrative ale oricărui stat contractant urmează să procedeze de urgență în vederea înapoierii copilului.

Când autoritatea judiciară sau administrativă sesizată nu a statuat, într-un termen de 6 săptămâni din momentul sesizării sale, reclamantul sau autoritatea centrală a statului solicitat, din proprie inițiativă sau la cererea autorității centrale a statului solicitant, poate cere o declarație legată de motivele acestei întârzieri (...).„

C. Codul familiei

78. Articolul 108 din Codul familiei prevede:

„Autoritatea tutelară este obligată să exercite un control efectiv și continuu asupra felului în care părinții își îndeplinesc îndatoririle privitoare la persoana și bunurile copilului.

Delegații autorității tutelare au dreptul să viziteze copiii la locuința lor și să se informeze pe orice cale despre felul cum aceștia sunt îngrijiți în ceea ce privește sănătatea și dezvoltarea lor fizică, educarea (...); la nevoie, ei vor da îndrumările necesare.”

D. Codul penal

79. Articolul 307 din Codul penal prevede:

„Reținerea de către un părinte a copilului sau minor, fără consimțământul celuilalt părinte (...) căruia i-a fost încredințat minorul potrivit legii, se pedepsește cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă.

Cu aceeași pedeapsă se sancționează fapta persoanei căreia i s-a încredințat minorul prin hotărâre judecătorească spre creștere și educare, de a împiedica în mod repetat pe oricare dintre părinți să aibă legături personale cu minorul, în condițiile stabilite de părți sau de către organul competent.

Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Împăcarea părților înlătură răspunderea penală.”

E. Codul de procedură penală

80. Dispozițiile aplicabile ale Codului de procedură penală sunt următoarele:

Articolul 279

„Punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede că este necesară astfel de plângere.

Plângerea prealabilă se adresează:

(...)

b)organului de cercetare penală sau procurorului, în cazul altor infracțiuni decât cele arătate la lit. a);”

Articolul 284

„În cazul infracțiunilor pentru care legea prevede că este necesară o plângere prealabilă, aceasta trebuie să fie introdusă în termen de două luni din ziua în care persoana vătămată a știut cine este făptuitorul (...).”

Articolul 285

„Plângerea prealabilă greșit îndreptată la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată se trimite organului competent. În aceste cazuri plângerea se considera valabilă, dacă a fost introdusă în termen la organul incompetent.”

F. Codul de procedură civilă

81. Dispozițiile aplicabile ale Codului de procedura civilă sunt următoarele:

Articolul 67

„Părțile pot să exercite drepturile procedurale personal sau prin mandatar.

Mandatarul cu procura generală poate să reprezinte în judecată pe mandant, numai dacă acest drept i-a fost dat anume.

Dacă cel care a dat procura generală nu are domiciliul și nici reședința în țară (...), dreptul de reprezentare în judecată se presupune dat.”

Articolul 87

„[...] 8. în cazul în care prin tratate sau convenții internaționale (...) sau prin acte normative speciale nu se prevede o altă procedură, cei care se află în străinătate, având domiciliul sau reședința cunoscută, printr-o citație trimisă cu scrisoare recomandată (...). În toate cazurile, dacă cei aflați în străinătate au mandatar cunoscut în țară, va fi citat și acesta;”

Articolul 107

„Președintele va amâna judecarea pricinii ori de câte ori constată că partea care lipsește nu a fost citată cu respectarea cerințelor prevăzute de lege sub pedeapsa nulității.”

G. Legea nr. 142 din 24 iulie 1997 privind modificarea și completarea Legii nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească

82. Dispozițiile aplicabile ale Legii nr. 142 din 24 iulie 1997 privind modificarea și completarea Legii nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească sunt:

Articolul 30

„Ministerul Public își exercita atribuțiile prin procurori constituiți în parchete pe lângă fiecare instanță judecătorească, sub autoritatea ministrului justiției.

Activitatea Ministerului Public este organizată potrivit principiilor legalității, imparțialității și al controlului ierarhic. (...).”

Articolul 31

„(1) Atribuțiile Ministerului Public sunt următoarele:

[...]

i) apărarea drepturilor și intereselor minorilor și ale persoanelor puse sub interdicție;”

Articolul 38

„Ministrul justiției, prin procurori inspectori din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție și din parchetele de pe lângă curțile de apel sau alți procurori delegați, exercită controlul asupra tuturor procurorilor.

Când consideră necesar, ministrul justiției, din proprie inițiativă sau la cererea Consiliului Superior al Magistraturii, efectuează controlul prin inspectori generali sau prin procurori detașați (...)

Ministrul justiției poate să ceară procurorului general al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție informări asupra activității parchetelor și să dea îndrumări cu privire la măsurile ce trebuie luate pentru combaterea fenomenului infracțional.

Ministrul justiției are dreptul să dea dispoziție scrisă, în mod direct sau prin procurorul general, procurorului competent să înceapă, în condițiile legii, procedura de urmărire penală pentru infracțiunile despre care are cunoștință și să promoveze în fața instanțelor judecătorești acțiuni și căi de atac necesare apărării interesului public. (...).”

H. Jurisprudența privind citarea

83. În Decizia nr. 87, pronunțată în 1993, Curtea Supremă de Justiție și-a confirmat jurisprudența constantă privind citarea persoanelor care domiciliază în străinătate, dar și, dacă este cazul, la domiciliul din România al mandatarului.

Și în doctrină s-a arătat că este obligatoriu că persoana domiciliată în străinătate să fie citată la domiciliul acesteia din străinătate, chiar dacă aceasta are un mandatar în România (Viorel Mihai Ciobanu - *Tratat teoretic și practic de procedura civilă*, vol. II, pag. 94, București, 1997).

84. Conform unei jurisprudențe constante, instanțele consideră că dispozițiile legale cu privire la acționarea în justiție sunt imperative, întrucât ele urmăresc respectarea principiului contradictorialității și a dreptului la apărare. Nerespectarea acestor prevederi atrage nulitatea hotărârii pronunțate, casarea și trimiterea ei spre rejudecare (Tribunalul Municipiului București, Secția a III-a civilă, Hotărârea nr. 226/1990, în *Culegere de practica judiciară a Tribunalului Municipiului București*, nr. 155, pag. 123, București, 1992; Curtea Supremă de Justiție, Secția civilă, Decizia nr. 779 din 6 aprilie 1993, în *Buletin de jurisprudență al Curții Supreme de Justiție pentru 1993*, pag. 126, București, 1994).

PROCEDURA ÎN FAȚA COMISIEI

85. Doamna Ignaccolo-Zenide a sesizat Comisia la data de 22 ianuarie 1996. Ea susținea că, ignorând art. 8 din convenție, care îi garantează dreptul la respectarea vieții de familie, autoritățile române nu au luat măsurile potrivite pentru executarea hotărârilor judecătorești care soluționaseră chestiunea încredințării minorilor și care stabiliseră domiciliul copiilor la ea.

86. Comisia a reținut plângerea (nr. 31.679/96) la 2 iulie 1997. În raportul din 9 septembrie 1998 (fostul articol 31 din convenție) a constatat încălcarea art. 8 (unanimitate)*1).

Notă

Nota grefei:

*1) Din rațiuni practice, acesta nu va figura decât în ediția tipărită (culegerea oficială cuprinzând o selecție de hotărâri și decizii ale Curții), dar doritorii îl pot procura de la grefă.

CONCLUZIILE PREZENTATE CURȚII

87. În memoriul sau Guvernul invită Curtea să constate că el s-a conformat obligațiilor pozitive care îi revin în virtutea art. 8 din Convenție și că, în consecință, nu a existat o încălcare a acestei dispoziții.

88. La rândul sau, reclamanta roagă Curtea să constate că a existat o încălcare a art. 8 din convenție și să îi acorde o despăgubire echitabilă în temeiul art. 41.

ÎN DREPT

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 8 din convenție

89. Reclamanta susține că autoritățile române nu au luat măsurile adecvate pentru asigurarea executării rapide a hotărârilor judecătorești pronunțate și pentru a favoriza întoarcerea fiicelor lângă ea. Autoritățile menționate mai sus ar fi încălcat astfel art. 8 din convenție, care prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului sau și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei ori protejarea drepturilor și libertăților celorlalți.”

90. Reclamanta denunță îndeosebi lipsa de seriozitate a încercărilor făcute pentru executarea ordonanței din 14 decembrie 1994, pe care le califică drept „simulacre”, subliniind că nu a fost întreprins nici un demers pentru găsirea fiicelor sale, ascunse de tatăl lor de fiecare dată înainte de sosirea executorului judecătoresc. În ceea ce privește întâlnirea organizată de autorități la 29 ianuarie 1997, ea apreciază că, ținând seama de circumstanțe, nu

a fost vorba decât de încă un simulacru. Ea reproșează, de asemenea, autorităților române totală inactivitate între decembrie 1995 și ianuarie 1997.

91. Guvernul susține că autoritățile în discuție au întreprins demersurile adecvate și suficiente pentru executarea ordonanței din 14 decembrie 1994, de exemplu dispunând asistarea executorului judecătoresc de către polițiști sau convocându-l pe tatăl minorelor la Ministerul Justiției. Acesta subliniază că, dacă hotărârea menționată mai sus nu a fost executată, aceasta se datorează, pe de o parte, atitudinii tatălui, de care nu poate fi făcut răspunzător Guvernul, iar pe de altă parte, refuzului copiilor de a locui cu reclamanta, lucru care iarăși nu poate fi reproșat Guvernului.

92. Opinia Comisiei a fost în sensul că autoritățile naționale nu au depus eforturi rezonabile pentru a impune respectarea drepturilor reclamantei, încălcând astfel dreptul la respectarea vieții de familie garantat de art. 8 din convenție.

93. În primul rând, Curtea a constatat că în prezenta cauza nimeni nu a negat faptul că trebuie analizat dreptul la viața de familie, în sensul textului mai sus citat.

94. Prin urmare, trebuie stabilit dacă a existat sau nu o încălcare a dreptului la respectarea vieții de familie a reclamantei. Curtea reamintește că, dacă art. 8 din convenție încearcă în principal să apere individul împotriva ingerințelor arbitrare din partea autorităților publice, el implică, de asemenea, și unele obligații pozitive inerente „respectării” efective a vieții de familie. Și într-un caz și în celălalt trebuie avut în vedere raportul de proporționalitate care trebuie să existe între interesul persoanei și cel al societății, în ansamblul ei; de asemenea, în ambele ipoteze statul se bucură de o anumită marjă de apreciere (*Hotărârea Keegan împotriva Irlandei* din 26 mai 1994, seria A nr. 290, pag. 19, alin. 49).

Fiind vorba de obligația statului de a dispune măsuri pozitive, Curtea a afirmat în permanență că art. 8 implică dreptul părintelui de a beneficia de măsuri adecvate din partea statului pentru a fi alături de copilul său, precum și obligația autorităților naționale de a dispune aceste măsuri (a se vedea, de exemplu, *hotărârile Eriksson împotriva Suediei* din 22 iunie 1989, seria A nr. 156, pag. 26-27, alin. 71, *Margareta și Roger Andersson împotriva Suediei* din 25 februarie 1992, seria A nr. 226-A, pag. 30, alin. 91, *Olsson împotriva Suediei* (nr. 2) din 27 noiembrie 1992, seria A nr. 250, pag. 35-36, alin. 90, și *Hokkanen împotriva Finlandei* din 23 septembrie 1994, seria A nr. 299-A).

Cu toate acestea, obligația autorităților naționale de a lua măsuri în acest scop nu este absolută, deoarece este posibil că reluarea conviețuirii cu minorii care au locuit un timp cu celălalt părinte să nu se realizeze atât de ușor, să nu se poată face imediat și să necesite unele măsuri pregătitoare.

Natura și anvergura acestora depind de circumstanțele fiecărei cauze, dar înțelegerea și cooperarea din partea tuturor persoanelor vizate constituie întotdeauna un factor important. Dacă autoritățile naționale trebuie să se străduiască să faciliteze o astfel de colaborare în acest domeniu, obligația lor de a recurge la coerciție nu poate fi decât limitată: acestea trebuie să țină seama de interesele și de drepturile și libertățile acelor persoane și în special de interesele

superioare ale copilului și de drepturile sale, stipulate în art. 8 din convenție. În ipoteza în care contactele cu părinții riscă să amenințe aceste interese sau să încalce drepturile respective, autoritățile naționale trebuie să vegheze la stabilirea unui raport de proporționalitate între ele (Hotărârea *Hokkanen* mai sus citată, pag. 22, alin. 58).

95. În sfârșit, Curtea apreciază că obligațiile pozitive impuse de art. 8 din convenție statelor contractante, în materie de reunire a unui părinte cu minorii, trebuie interpretate în lumina Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 privind aspectele civile ale răpirii internaționale de copii (Convenția de la Haga). Aceasta este cu atât mai valabil în cauza de față, deoarece statul pârât este și el parte la acest instrument, al cărui articol 7 conține o listă de măsuri ce trebuie luate de state pentru asigurarea reîncredințării imediate a copiilor.

96. Esențial în analiza din prezenta cauză este dacă autoritățile naționale au dispus măsuri rezonabile pentru punerea în executare a ordonanței din 14 decembrie 1994 (Hotărârea *Hokkanen*, *ibidem*).

1. Perioada ce urmează a fi analizată

97. Guvernul susține că obligația de a lua măsuri pentru facilitarea întâlnirii reclamantei cu fiicele sale a început la 14 decembrie 1994, dată la care Judecătoria Sectorului II București a pronunțat ordonanța, și a luat sfârșit o dată cu hotărârea irevocabilă din 28 mai 1998, prin care Curtea de Apel București a dispus reîncredințarea minorilor lui D.Z.

98. Reclamanta contestă susținerile Guvernului și argumentează că hotărârea din 28 mai 1998 nu i-a fost niciodată comunicată și că nu cunoaște implicațiile acesteia. În plus, a negat faptul că ar fi mandatat pe cineva să o reprezinte în respectiva procedura și a apreciat că, din moment ce nu a fost citată în instanță, hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea principiului contradictorialității și nu îi este opozabilă. În cele din urmă reclamanta contestă competența instanțelor de a lua o hotărâre pe fond cu privire la autoritatea părintească și argumentează că, față de dispozițiile art. 16 din Convenția de la Haga, competența exclusivă în materie aparține instanțelor franceze. Cu privire la acest aspect a subliniat că instanțele române au fost sesizate de către D.Z. cu o acțiune pentru modificarea modului de exercitare a autorității părintești, în timp ce o acțiune identică se afla deja pe rol în fața instanțelor franceze, tot la inițiativa lui D.Z.

99. Prin urmare, Curtea trebuie să stabilească dacă obligația autorităților de a dispune măsurile necesare în vederea executării ordonanței din 14 decembrie 1994 a încetat în urma hotărârii de reîncredințare din 28 mai 1998.

Curtea reamintește că în Hotărârea *McMichael împotriva Regatului Unit al Marii Britanii* din 24 februarie 1995 (seria A nr. 307-B, pag. 55, alin. 87) a considerat că, deși art. 8 nu face referire la o anumită procedură, este necesar totuși „ca procesul de decizie privind luarea măsurilor să fie echitabil și să respecte corespunzător drepturile ocrotite de art. 8”:

„Rezultă (...) că trebuie stabilit, în funcție de circumstanțele fiecărei cauze și în special de gravitatea măsurilor ce urmează a fi luate, dacă părinții au putut să aibă în procesul de decizie, considerat că un întreg, un rol atât de important pentru a li se acordă

protecția cerută de interesele lor. În caz contrar, a existat o încălcare a dreptului la respectarea vieții de familie, iar încălcarea rezultată nu poate fi considerată «necesară» în sensul art. 8 (Hotărârea W. împotriva Regatului Unit din 8 iulie 1987, seria A nr. 121-A, pag. 28 și 29, alin. 62 și 64).”

Ca un prim element, Curtea reține că nici reclamanta și nici un reprezentant al acesteia nu au fost prezenți în momentul pronunțării deciziei din 28 mai 1998 a Curții de Apel București, care nici măcar nu a fost comunicată reclamantei. Numai la 13 septembrie 1999, data la care Guvernul pârât a transmis-o Curții, reclamanta a luat cunoștință de hotărârea în discuție. Pe de altă parte, reclamanta nu a fost prezentă la nici un termen al procedurii care s-a finalizat prin pronunțarea hotărârii în cauza. Din documentele prezentate de Guvern reiese că, în ciuda dispozițiilor art. 87 alin. (8) din Codul de procedură civilă român, reclamanta nu a fost citată la domiciliul sau din Franța, deși acesta era cunoscut. În ceea ce privește citarea lui Ștefan Constantin, Curtea reține că ea nu putea suplini citarea reclamantei conform art. 87 în fine din Codul de procedură civilă și jurisprudenței instanțelor interne (alin. 83 de mai sus).

100. Având în vedere aceste circumstanțe, Curtea apreciază că procedura care s-a finalizat prin decizia Curții de Apel București nu îndeplinea cerințele de procedura stipulate în art. 8 din convenție. În consecință, nu se poate considera că decizia menționată mai sus a exonerat Guvernul de obligațiile pozitive care îi incumbă potrivit art. 8.

2. Cu privire la punerea în executare a dreptului reclamantei de a exercita autoritatea părintească și de a-i fi înapoiate minorele

101. Curtea trebuie deci să stabilească dacă autoritățile naționale au luat măsurile necesare și adecvate pentru punerea în executare a ordonanței din 14 decembrie 1994.

102. Într-o cauză de acest gen o măsură este apreciată ca fiind adecvată în funcție de celeritatea cu care este pusă în aplicare. Într-adevăr, procedurile legate de exercitarea autorității părintești, inclusiv executarea hotărârilor pronunțate, necesită urgența, deoarece trecerea timpului poate avea consecințe ireparabile asupra relațiilor dintre copii și părintele care nu locuiește cu ei. În speță, acest fapt este cu atât mai adevărat cu cât procedura inițiată de reclamantă s-a finalizat printr-o ordonanță președințială. Or, esența unei asemenea acțiuni este de a apăra individul împotriva oricărui prejudiciu ce ar putea rezulta din simpla scurgere a timpului.

Curtea arată că în Convenția de la Haga se stipulează, în art. 11, că autoritățile judecătorești sau administrative sesizate trebuie să procedeze de urgență în vederea reîncredințării minorului, orice lipsă de acțiune care durează mai mult de 6 săptămâni îndreptățind statul solicitant să ceară explicații cu privire la motivele întârzierii.

103. În speță, executorii judecătorești s-au deplasat de 4 ori la domiciliul lui D.Z. în perioada decembrie 1994 - decembrie 1995. Dacă primele tentative de executare au avut loc imediat după ordonanța din 14 decembrie 1994, mai precis la 22 și 27 decembrie 1994, Curtea nu poate spune același lucru despre tentativele ulterioare: a treia deplasare a executorilor nu a

avut loc decât 4 luni mai târziu, la data de 10 mai 1995, iar a patra a avut loc la 4 decembrie 1995.

Curtea reține că nu s-a dat nici o explicație satisfăcătoare pentru justificarea acestor întârzieri. De asemenea, îi este greu să înțeleagă motivarea Tribunalului Municipiului București atunci când a hotărât suspendarea executării ordonanței pe perioada 30 iunie-1 septembrie 1995.

104. În plus, Curtea constată lipsa totală de acțiune a autorităților române timp de mai mult de un an, adică începând cu decembrie 1995 și până la 29 ianuarie 1997, data la care a avut loc singura întâlnire între reclamanta și copiii săi. În această privință Guvernul pârât nu a dat nici o explicație.

105. În rest, Curtea observă că autoritățile nu au luat nici o altă măsură pentru a crea condițiile necesare în vederea executării ordonanței în discuție, fie că este vorba de măsuri coercitive împotriva lui D.Z. sau de măsuri pregătitoare în vederea reîncredințării minorelor.

106. Dacă în acest domeniu delicat nu sunt de dorit măsuri coercitive în privința copiilor, nu trebuie exclusă recurgerea la sancțiuni atunci când părintele cu care locuiesc copiii are un comportament ilegal.

107. Guvernul susține că astfel de măsuri nu ar fi putut fi adoptate decât la inițiativa reclamantei. Or, aceasta nu ar fi întreprins nici un demers în acest sens. Ea ar fi putut mai ales să ceară conform art. 1075 din Codul civil obligarea la daune pentru fiecare zi de întârziere în executarea ordonanței din 14 decembrie 1994 sau să depună la organele competente o plângere penală pentru nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorului.

108. Curtea nu are sarcina de a examina dacă sistemul de drept intern permite adoptarea unor sancțiuni eficiente împotriva lui D.Z. Într-adevăr, îi revine fiecărui stat contractant sarcina de a adopta mijloace juridice adecvate și suficiente pentru a asigura respectarea obligațiilor pozitive care îi incumbă în temeiul art. 8 din Convenție. Curtea are doar sarcina de a examina dacă în speță măsurile adoptate de autoritățile române au fost adecvate și suficiente.

109. Ea observă în această privință faptul că neprezentarea lui D.Z. la Ministerul Justiției la 11 și la 15 mai 1995, așa cum fusese invitat să o facă, nu i-a atras nici un fel de consecință. De asemenea, autoritățile române nu au aplicat nici o sancțiune în urma refuzului de a prezenta minorele la biroul executorilor judecătorești. Mai mult, nu s-a luat nici o inițiativă pentru aflarea locului în care se adăposteau minorele.

110. În legătură cu lipsa unei plângeri penale, necesară pentru declanșarea urmăririi penale împotriva lui D.Z., Curtea arată că într-o scrisoare din 23 decembrie 1994 reclamanta i-a relatat ministrului justiției că dorea să depună o plângere penală împotriva lui D.Z. și, după ce a precizat motivele plângerii respective, i-a cerut să întreprindă cele necesare. Or, aceasta scrisoare nu a fost soluționată în nici un fel.

Curtea observă că art. 30 și 38 din Legea de modificare a Legii pentru organizarea judecătorească prevăd că Parchetul își exercită activitatea sub autoritatea ministrului justiției, care are atribuția de a da instrucțiuni procurorilor. În aceste condiții, va considera ca neîntemeiat argumentul Guvernului pârât, conform căruia reclamanta nu a depus o plângere penală la organul competent.

111. De altfel, în măsura în care Guvernul îi reproșează reclamantei că nu a introdus o acțiune pentru stabilirea unor penalități pentru fiecare zi de întârziere, Curtea apreciază că o astfel de acțiune nu poate trece drept suficientă, întrucât este vorba de o cale indirectă și excepțională de executare. În plus, lipsa de acțiune a reclamantei nu putea exonera autoritățile de obligațiile ce le reveneau ca deținătoare ale autorității publice în materie de executare.

112. Mai mult, autoritățile nu au organizat nici un contact pregătitor între serviciile de autoritate tutelară, reclamanta și minore și nici nu au solicitat concursul unor psihiatri sau psihologi (a se vedea, *mutatis mutandis*, Hotărârea *Olsson* citată mai sus, pag. 35-36, alin. 89-91). Astfel, serviciile de autoritate tutelară cărora art. 108 din Codul familiei le conferea totuși suficiente competențe în materie nu s-au întâlnit cu minorele decât cu ocazia procedurii de reîncredințare a minorelor (alin. 44 de mai sus) și s-au limitat la efectuarea de anchete pur descriptive.

Cu excepția întâlnirii din 29 ianuarie 1997, nici o întâlnire între reclamantă și minore nu a fost organizată de către autorități, deși ea s-a deplasat în România de 8 ori în speranța de a le vedea. Cât despre întâlnirea din 29 ianuarie 1997, care, subliniază Curtea, a avut loc la un an după introducerea prezentei plângeri în fața Comisiei și la 2 ani după ordonanța din 14 decembrie 1994, ea nu a fost organizată, în opinia Curții, în condiții adecvate favorizării unei dezvoltări pozitive a relațiilor dintre reclamantă și fiicele sale. Întâlnirea s-a desfășurat în incinta școlii fetelor, la care tatăl lor era cadru didactic, și în prezenta unei delegații numeroase formate din profesori, funcționari, diplomați, polițiști, plus reclamanta și avocatul său (alin. 70 de mai sus). La pregătirea acestei întâlniri nu a contribuit nici un asistent social sau psiholog. Întrevederea nu a durat decât câteva minute, luând sfârșit atunci când fetele, în mod evident deloc pregătite, s-au prefăcut că fug (alin. 71-72).

La 31 ianuarie 1997, imediat după eșecul acestei unice întâlniri, Ministerul român al Justiției, în calitatea sa de autoritate centrală, a dispus că minorele să nu fie reîncredințate, pe motiv că ele refuzau să locuiască împreună cu mama lor (alin. 73 de mai sus). Începând cu această dată nu a mai fost întreprins nici un demers pentru a încerca o apropiere între reclamantă și fiicele sale.

113. Curtea observă în sfârșit că autoritățile nu au adoptat măsurile adecvate pentru asigurarea înapoierii minorelor reclamantei, prevăzute la art. 7 din Convenția de la Haga.

Având în vedere cele de mai sus, cu toate că statul pârât beneficiază de o anumită marjă de apreciere în materie, Curtea concluzionează că autoritățile române nu au depus eforturi adecvate și suficiente pentru a impune respectarea dreptului reclamantei de a-i fi înapoiate minorele, ignorând astfel dreptul la respectarea vieții de familie, garantat de art. 8. Prin urmare, a existat o încălcare a art. 8.

II. Cu privire la aplicarea art. 41 din convenție

114. Conform art. 41 din convenție,

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu moral

115. Doamna Ignaccolo-Zenide solicită 200.000 franci francezi (FRF) cu titlu de despăgubiri pentru prejudiciul moral datorat angoasei și suferinței pe care le-ar fi încercat pentru că nu s-a putut bucura de drepturile ei părintești.

116. Guvernul nu a formulat un punct de vedere cu privire la acest aspect.

117. Curtea apreciază că reclamanta a suferit cu certitudine un prejudiciu moral. Ținând seama de circumstanțele cauzei și pronunțându-se în echitate conform art. 41, Curtea va acorda 100.000 FRF cu acest titlu.

B. Cheltuieli de judecată

118. Reclamanta mai solicită și restituirea sumei de 86.000 FRF, reprezentând:

a) 46.000 FRF cheltuieli de judecată în procedura internă, din care 6.000 FRF pentru onorariile avocatului sau din România și 40.000 FRF pentru cheltuielile de deplasare și de cazare pe care le-a făcut cu ocazia celor 8 deplasări în România;

b) 40.000 FRF onorarii datorate avocatului care a reprezentat-o la Strasbourg, conform convenției încheiate la 15 iulie 1998.

119. Reclamanta roagă membrii Curții să adauge la această sumă „orice eventuală taxa pe valoarea adăugată”.

120. Guvernul nu a formulat un punct de vedere.

121. Curtea apreciază că acele cheltuieli legate de demersurile făcute atât în România, cât și la Strasbourg pentru a împiedica sau pentru a redresa situația pe care a considerat-o că încalcă art. 8 din convenție sau pentru a ameliora această situație erau necesare; acestea trebuie deci restituite, în măsura în care nu depășesc un nivel rezonabil [a se vedea, de exemplu, Hotărârea Olsson împotriva Suediei (nr. 1) din 24 martie 1998, seria A nr. 130, pag. 43, alin. 104]. Curtea îi acorda reclamantei, cu titlu de taxe și cheltuieli, suma de 86.000 FRF, care urmează să fie majorată cu orice sumă provenită din taxa pe valoarea adăugată.

C. Dobânzi

122. Conform informațiilor de care dispune Curtea, nivelul dobânzilor legale aplicabile în Franța la data adoptării prezentei hotărâri era de 3,47% pe an.

PENTRU ACESTE MOTIVE,

CURTEA

1. hotărăște, cu 6 voturi pentru și un vot împotriva, că a existat o încălcare a art. 8 din convenție;

2. hotărăște, cu 6 voturi pentru și un vot împotriva, că statul pârât trebuie să plătească reclamantei, în termen de 3 luni, următoarele sume, majorate cu sumele provenite din taxa pe valoarea adăugată:

a) 100.000 FRF, cu titlu de daune morale;

b) 86.000 FRF, cu titlu de taxe și cheltuieli;

3. hotărăște că aceste sume vor fi majorate cu o dobândă simplă de 3,47% pe an, cu începere de la data expirării termenului menționat mai sus și până la momentul plății;

4. respinge, în unanimitate, cererea pentru acordarea altor despăgubiri.

Redactată în limba franceză, apoi pronunțată în ședința publică la Palatul Drepturilor Omului de la Strasbourg, la 25 ianuarie 2000.

Elisabeth Palm,
președinte

Michael O'Boyle,
grețier

La prezenta hotărâre se afla anexate, conform art. 45 alin. 2 din convenție și art. 74 alin. 2 din regulamentul Curții, următoarele opinii separate:

– opinia parțial separată a domnului Maruste;

– opinia parțial separată a doamnei Diculescu-Șova.

OPINIA PARȚIAL SEPARATĂ

a domnului judecător Maruste

Înțeleg și admit abordarea formală adoptată de majoritate, dar am votat totuși împotriva constatării unei încălcări a art. 8, și aceasta din următoarele motive:

Mi se pare că soluția pronunțată în speță contravine obiectului și însuși conținutului unei asemenea cauze. Este adevărat că, din punctul de vedere al relațiilor între copii și părinții lor divorțați sau despărțiți, cerințele unei vieți de familie sunt complicate și delicate. Este, de asemenea, adevărat că în practică organele de la Strasbourg s-au arătat întotdeauna foarte

prudente în misiunea lor de control al deciziilor pronunțate de autoritățile naționale. Totuși consider că de art. 8 trebuie să beneficieze nu doar părinții, ci și copiii. Aș merge chiar mai departe: copiii sunt și trebuie să fie primii beneficiari atunci când interesele părinților lor sunt în conflict și dacă sunt ei înșiși suficient de maturi pentru a-și exprima în mod clar propriile preferințe.

Având în vedere Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, și mai ales art. 4 din aceasta, care obligă statele părți să ia toate măsurile necesare pentru punerea în practică a drepturilor recunoscute de acest instrument, drepturile și interesele superioare ale copilului trebuie să fie promovate. În acest scop se impune să se dea copiilor posibilitatea exercitării drepturilor lor, în special în procedurile care îi vizează, și să se țină seama cum se cuvine de părerea lor (a se vedea Convenția europeană cu privire la exercitarea drepturilor minorilor, STE nr. 160). În consecință, atunci când interesele părinților sunt în conflict, opinia și preferințele minorilor trebuie să fie cu adevărat ascultate și luate în considerare în cadrul procedurilor, precum și cu ocazia adoptării hotărârilor care îi vizează.

Din dosarul cauzei reiese clar că minorele locuiesc de mult timp împreună cu tatăl lor. Din punctul de vedere al intereselor lor superioare, circumstanțele care au dus la această situație și rolul pe care l-au avut în această privință fiecare dintre părinți, precum și autoritățile publice nu au o importanță decisivă. Este stabilit, de asemenea, că în speță copiii au declarat în mod categoric că preferă să locuiască cu tatăl lor; aceasta preferință trebuie să fie și ea luată în considerare. Regret mult că acest element a fost neglijat atât în procedurile interne, cât și în cele externe. Din punctul meu de vedere, punerea în executare a unei vechi hotărâri judecătorești, împotriva voinței celor care făceau obiectul hotărârii, nu se justifică.

De altfel, apreciez că lipsurile și întârzierile care au îngreunat procedura trebuie analizate mai degrabă din punctul de vedere al art. 6 din convenție, și nu al art. 8.

OPINIA PARȚIAL SEPARATĂ

a doamnei judecător Diculescu-Șova

Ținând seama de circumstanțele cauzei, îmi exprim dezacordul cu privire la modul în care Curtea a aplicat art. 41 din convenție.

Reclamanta a solicitat o despăgubire pentru prejudiciul moral rezultat din imposibilitatea de a-și exercita drepturile părintești, imposibilitate în care s-ar fi găsit timp de 9 ani.

Nu poate fi totuși contestat de reclamanta faptul că în anul 1989 ea a renunțat la drepturile sale părintești (alin. 10 din hotărâre) din rațiuni financiare și fiscale.

De asemenea, este sigur că din anul 1989 și până la sfârșitul anului 1994 nu a existat o viață de familie împreună cu fiicele sale datorită faptului că între ele nu a existat nici un fel de raporturi.

Deoarece neacceptarea și respingerea manifestate de adolescente față de mama lor s-au accentuat o dată cu trecerea timpului, a devenit foarte dificil pentru autoritățile române să respecte *ad litteram* art. 8 din convenție.

Curtea a apreciat că obligațiile pozitive prevăzute la articolul menționat în materie de reîncredințare a minorilor către un părinte trebuie interpretate în lumina convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 cu privire la aspectele civile ale răpirii internaționale de copii.

Or, statul pârât a respectat Convenția de la Haga și, prin urmare, interesul minorelor, evitând astfel traumatizarea acestora.

În aceste condiții și ținând seama, în primul rând, de faptul că originea conflictului și a pretinsului prejudiciu moral se afla în atitudinea adoptată de mama începând cu anul 1989, în al doilea rând, că timp de 5 ani fetele s-au aflat în afara teritoriului și a jurisdicției statului pârât, iar suma reclamată cu titlu de prejudiciu moral acoperă și această perioadă, și, în al treilea rând, de situația statului pârât în acest stadiu și în acest conflict, consider ca, în speță, o despăgubire suficientă a prejudiciului moral suferit o constituie constatarea încălcării art. 8 din convenție.

În ceea ce privește cheltuielile, consider că suma de 40.000 FRF acordată de Curte pentru onorariile cerute de avocatul francez care a apărut-o pe reclamanta la Strasbourg este mult prea ridicată în raport cu munca efectuată (memoriu și pledoarie), cu atât mai mult cu cât la Curte nu s-a făcut dovada achitării acestei sume.